

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: НАУКОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ

Нинішня потреба у реформуванні соціально-економічних відносин як на макро- так і на макрорівні актуалізує потребу використання інституту незалежних фахових знань. Серед них вагомим місцем відводиться інституту економічної експертизи як специфічної форми фінансово-господарського контролю, дієвого інструменту підготовки та прийняття управлінських рішень на різних рівнях. Тому видання монографії **“Теоретико-методологічні основи економічної експертизи як форми фінансового контролю”**¹ є непересічною подією для науковців та практикуючих експертів економічного фаху.

У шести розділах, складених за принципом диференційованого підходу до висвітлення теми як єдиного взаємопов’язаного цілого, авторка представила багатогранно і комплексно свій підхід до економічної експертизи як до наукового явища. Дана монографія є результатом тривалої праці та набутого досвіду на царині фінансово-господарського контролю.

Наукова доведеність експертних методів та методик, пошуковий характер самої експертизи відіграють важливу роль у системі наукового забезпечення прийняття рішень у всіх сферах суспільного життя. Водночас, недостатня розробленість теоретико-методологічних та організаційних підходів до експертних досліджень істотно звужує сферу використання економічної експертизи в нашій країні, обмежуючи її здебільшого забезпеченням потреб судово-слідчих органів. Тоді як в зарубіжній науці економічна експертиза є частиною експертології як міждисциплінарного наукового напрямку, який входить до комплексу наук про ухвалення рішень, має свій понятійно-категоріальний апарат, загальні основи і принципи, пропонує вирішення складних питань, нерозв’язних в рамках інших дисциплін.

Принципово нові економічні і правові взаємини між господарюючими суб’єктами різних організаційно-правових форм і державними органами, урізноманітнення способів приховування доходів, спотворення бухгалтерської фінансової звітності зумовлюють необхідність всебічного дослідження теоретичних, методологічних та організаційно-методичних аспектів проведення економічних експертиз. А отже, спектр питань стосовно визначення середовища та умов застосування економічної експертизи як форми господарського контролю на підприємствах є актуалізованими сьогоденням.

Авторка визначає і характеризує дещо парадоксальну ситуацію щодо економічної експертизи, яка, з одного боку, стала нормою життя суспільства, престижною формою діяльності, дієвим інструментом менеджменту, але з іншого боку, незважаючи на широке суспільне використання економіко-експертних матеріалів, суджень експертів-економістів, попиту на економічну експертизу, – відсутня єдина її теорія.

В монографії наведено великий обсяг законодавчо-нормативного та наукового матеріалу, відбито досвід вчених інших країн, у доробку яких багато видань з проблем функціонування експертизи, дозволив дослідити діалектику історичного розвитку

¹Перевозова І.В. *Теоретико-методологічні основи економічної експертизи як форми фінансового контролю: [монографія]* / І.В. Перевозова – Івано-Франківськ: Типовіт, 2013.- 320с.

експертизи як наукового явища. Окрім того, як свідчить наукова проблематика, для авторки важливим було з'ясувати суть дефініції "економічна експертиза", термінологічного апарату економічної експертології як дієвого інструменту контролювання діяльності підприємства, що сприяє усуненню неконвекційності та неточності економічної термінології. На особливе схвалення заслуговує майстерне поєднання в монографії теорії і практики під час дослідження мовних явищ експертизи. Такий підхід, без сумніву, сприяє глибокому вивченню термінологічних процесів на рівні термінотворення і на рівні способів використання термінів, сприяє процесам систематизації знань стосовно експертизи.

Виходячи зі змісту монографії, в процесі написання роботи авторкою використовувалися сучасні методи наукового дослідження, висновки роботи відповідають системі принципів сформульованих економічною наукою. Наукові результати, що отримані в монографії, мають важливе теоретичне і практичне значення. Основним теоретичним підґрунтям дослідження стали концептуальні положення економіки, економічної теорії, господарського контролю, фундаментальні основи теорії управління, теорії прийняття рішень. Методологічну основу монографії складають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема порівняльно-правовий, історичний, формально-догматичний, компаративно-правовий.

До основних досягнень авторки варто віднести сформовану ідеологію формування моделі економіко-експертної системи стосовно дослідження діяльності підприємства, вхідними величинами якої пропонується вважати наступні: законодавче регулювання експертної діяльності; статус особи-експерта, уповноваженої на проведення дослідження; обсяг і якість матеріалів, наданих для дослідження; регуляторні акти відомчого характеру щодо проведення експертних економічних досліджень; рівень професійної компетенції та кваліфікації експерта; організаційно-правова форма і галузева приналежність досліджуваного об'єкту; стан бухгалтерського обліку і звітності досліджуваного об'єкту; структура економічного класу експертних досліджень і місце кожного складового напрямку в даній структурі. Вона наводить демаркаційні аспекти судової та незалежної форм економічної експертизи та здійснює оцінку сутнісних характеристик розмежування цих форм економічної експертизи за метою, формою існування та оцінкою висновку експерта-економіста.

Інший концептуальний аспект дослідження пов'язаний з визначенням сутності економічної експертизи як форми господарського контролю, що полягає у виявленні залежностей, якостей, зв'язків, відповідності законодавчо-нормативним вимогам фізичної чи юридичної особи стосовно конкретного предмету, виду чи обставин її діяльності та спрямована на одержання певної сукупності знань для практичних цілей. Розроблено комплексний організаційно-методичний підхід до формування інформаційного забезпечення економічної експертизи з метою зниження ризиків щодо не виявлення зв'язків між явищами, фактами та подіями, що призводить до підвищення якості експертного висновку.

Згідно з концептуальною позицією, авторкою сформовано загальну концепцію економічної експертизи як систему теоретичного знання, що відображає на метапредметному рівні найзагальніші закономірності розвитку наукових основ економічної експертизи та економіко-експертної діяльності.

На підставі визначених в роботі хронологічних етапів розвитку, розроблена комплексна модель економічної експертизи з врахуванням екстерналій, що сприяє систематизації та уточненню наукового апарату (інструментарію) економічної

експертизи; розроблено модель реалізації експертних процедур від моменту отримання питання на дослідження до моменту формування висновку зі зменшенням ризику невиявлення; побудовано структурну модель формування особистісного потенціалу експерта-економіста, підґрунтям якої стала синергія біологічного, соціального та професійного розвитку особи експерта.

Зокрема доведено, що оскільки особистість експерта-економіста є цілісним утворенням, то характеристиці має піддаватися не окрема складова, а всі складові особи, стабільність зв'язку і взаємодія всіх складових особистості. Запропоновано компетентнісну векторну модель, що дає змогу унаочнити професійний профіль експерта, унікальність якої полягає в розширенні інформаційних потоків, спрямованих до кінцевого споживача економіко-експертних послуг і самих експертів-економістів. Також розроблена методика структурно-логічного аналізу ефективності проведення експертного дослідження за векторною моделлю, що дасть можливість підвищити наочність сприйняття оцінки рівня компетентності експертів-економістів в процесі конкретного дослідження зовнішніми користувачами економіко-експертних послуг. Теоретичне значення даної монографії полягає у розширенні та демаркації предметного поля економічних експертних досліджень в контексті розвитку у вітчизняній науці експертології як міждисциплінарної галузі знань з власним понятійно-категоріальним апаратом та методологічними основами.

В монографії знайшли своє чітке відображення аспекти практичного застосування використання економічної експертизи при прийнятті управлінських рішень на підприємствах нафтогазового комплексу України.

Слід зазначити натомість, що в монографії виявлено деякі дискусійні положення, які стосуються теоретичної частини дослідження, зокрема, авторка розглядає економічну експертизу як теоретичне дослідження, приводячи логічну схему процесів наукового пізнання, однак питання, що пропонуються як приклади наукових гіпотез, мають суто практичний характер.

Не конкретизовано системний підхід і системний аналіз при дослідженні економічної експертизи як системи. У монографії описуються властивості інформації, що продукується в системі економічної експертизи та наводяться методи вимірювання її кількості, однак використовуються загальні підходи до визначення якості і кількості інформації без адаптації до потреб економічної експертизи. Разом з тим, ці зауваження не знижують загальної цінності монографії, а скоріше вказують на можливі напрями її подальшого удосконалення. Вони не змінюють позитивної оцінки отриманих результатів, а в окремих випадках є дискусійними.

У своїй сукупності рецензоване монографічне дослідження є новим і важливим внеском у формування концепції економічної експертизи. Обґрунтовані в монографії методологічні положення, теоретичні висновки й узагальнення є внеском у розвиток методики проведення економічної експертизи як форми контролювання діяльності підприємств, які можуть бути враховані у процесі вдосконалення чинного законодавства щодо експертної діяльності, зокрема економічної експертизи, а також при економіко-експертному дослідженні окремих питань діяльності підприємств.

Завідувач кафедри економіки підприємства
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу
д.е.н., професор, заслужений працівник
освіти України

Данилюк М.О.